

УДК – = 81 Лінгвістика

В. В. Калюжна, канд. філол. наук, доц.,
orcid.org/0000-0002-2722-056X,

О. Й. Букрєва, канд. філол. наук, доц.,
orcid.org/0000-0002-2119-1155,

Є. Ю. Чайковська,
orcid.org/0000-0002-1152-5107

ПАСИВНІ КОНСТРУКЦІЇ – НЕ ПАСИВНЕ СТАВЛЕННЯ

Стаття присвячена аналізу основних складностей вживання пасивних конструкцій в англомовному науковому письмовому дискурсі в ракурсі їх граматичних, синтаксичних, стилістичних та прагматичних особливостей. Робота висвітлює ті аспекти теми, яким у методичній літературі приділяється недостатньо уваги, та пропонує ефективні шляхи викладання зазначеної теми.

Виділяються головні труднощі функціонування пасиву, з якими стикаються ті, хто вивчає англійську як другу мову та використовує її у своїй науковій діяльності. На основі ілюстративного матеріалу виявляються особливості розуміння та аналізу таких граматичних побудов, як «прихований пасив»; звертається увага на випадки, коли пасивне речення не можна перебудувати в активне без зміни комунікативного фокусу висловлення; підкреслюється значення інтонаційного малюнку при читанні англомовного тексту, що корисно знати тим, хто планує виступи на наукових конференціях; даються поради практичного характеру щодо перекладу речень з пасивними конструкціями.

Ключові слова: пасивний стан, письмовий науковий дискурс, методика викладання, комунікативний фокус, «прихований пасив».

В данной статье анализируются основные трудности использования пассивных конструкций в англоязычном научном письменном дискурсе с точки зрения их грамматических, синтаксических, стилистических и прагматических особенностей. В работе рассматриваются те аспекты темы, которым в методической литературе уделяется недостаточно внимания, а также предлагаются эффективные пути преподавания данной темы.

Выделяются главные трудности функционирования пассива, с которыми сталкиваются те, кто изучает английский как второй язык и использует его в своей научной деятельности. На оригинальном иллюстративном материале авторы показывают особенности понимания и анализа такого грамматического построения, как «скрытый пассив». В статье также обращается внимание на случаи, когда пассивное предложение невозможно трансформировать в активное без смещения при этом коммуникативного фокуса высказывания. Подчеркивают роль интонационного рисунка при чтении англоязычного текста, что полезно знать тем, кто собирается выступать на научных конференциях. Даются рекомендации практического характера по переводу предложений с пассивными конструкциями.

Ключевые слова: пассивный залог, академический письменный дискурс, методика преподавания, коммуникативный фокус, «скрытый пассив».

The article analyzes the major difficulties that passive structures present in English academic texts and their grammatical, syntactic, stylistic and pragmatic peculiarities. The authors deal with those aspects of the subject that have been insufficiently treated in teaching methodology, suggesting practical methodological hints.

Based on the authentic text material, such snags as «hidden passive» are clearly explained through interpretation and structural transformation. Attention is also paid to the communicative focus of a passive sentence where transforming it into an active structure will result in a shift of the communicative focus, which ruins the author's communicative intent. The importance of proper intonation in reading passive sentences is also emphasized, which will be of great service to those

© Калюжна В. В., Букрєва О. Й.,
Чайковська Є. Ю., 2017

who take part in international forums. Practical recommendations for translating passive sentences into Ukrainian are also given.

Key words: passive voice, academic discourse, teaching methodology, communicative focus, «hidden passive».

Огляд останніх наукових публікацій, присвячених вживанню пасиву у письмовому науковому дискурсі, дає підстави стверджувати, що ця тема є однією з найбільш суперечливих на сучасному етапі розвитку лінгвістики. На противагу колишнім нормам наукового письма, багато авторів сьогодні вважають, що пасивний стан компрометує якість та ясність наукового письмового дискурсу (Leong, 2014). Це питання поки ще залишається на рівні дискусії, бо бракує глибоких досліджень, що ґрунтуються на наукових статтях. Тим не менш, той факт, що між прибічниками та противниками вживання пасивних конструкцій в академічному дискурсі точаться суперечки, а також те, що ступінь категоричності аргументації вчених варіює, підтверджує актуальність проблеми та необхідність її висвітлення з різних боків.

Справді, останнім часом редактори наукових видань, у тому числі всесвітньовідомих *Science* та *Nature*, почали закликати своїх дописувачів уникати вживання пасивних конструкцій у наукових статтях, пояснюючи це тим, що його присутність ускладнює розуміння змісту речення та позбавляє його ясності. Більше того, чимало авторів методологічних праць з проблем академічного письма рекомендують вживати активний стан через його чіткість та компактність. У своїх настановах з наукової англійської Р. Дей та Н. Сакадускі у досить категоричній формі радять зовсім уникати пасивного стану (Day and Sakaduski, 2011). Цієї ж думки дотримується Б. Гастел та зазначає, що пасив є неприйнятним у будь-якому типі письмового дискурсу, не лише науковому, адже активний стан ясніше передає зміст та потребує менше слів (Day and Gastel, 2012). Очевидно, що такі радикальні твердження кидають виклик прибічникам вживання пасиву, тому влучною видається реакція П. А. Леонга про те, що який це було правдою, то, певно з'явилась би 11 заповідь «Ніколи не вживай пасиву!» (Leong, 2014). Така відповідь, звісно, є жартом, але разом з тим має наукове підґрунтя та підкріплена статистикою, адже П. А. Леонг використав 60 дослідницьких статей з 6 журналів різної тематики та прослідкував частку використаних пасивних конструкцій, а також їхній контекст та форму. Результати показали, що пасив зазвичай використовувався у головному реченні, а також підрядних означальних та обставинних реченнях, і 30% усіх підрядних речень та зворотів містили пасивні конструкції (Leong, 2014). Схоже дослідження здійснили Н. Міллар, Б. Баджел та К. Фуллер на матеріалі 297 наукових статей, у тому числі в царині медицини. Вони розрахували середнє арифметичне частотності випадків вживання пасивних конструкцій, яке становило 43% (Millar, Budgell and Fuller, 2013). Результати обох досліджень показали, що є принаймні один розділ наукової статті, де вживання пасивних конструкцій є загальноприйнятним та, мабуть, виправданим. Чимало дослідників звертають увагу на широке використання пасивних конструкцій у розділ «Методи» та

пояснюють це тим, що головний акцент робиться на методах, інструментах та матеріалах, а не на агентах дії (Millar, Budgell and Fuller, 2013). На думку П. А. Леонга, це означає, що кількість випадків вживання пасивних конструкцій не сягне менше 30 % саме через те, що пасив все ще широко використовується у розділі «Методологія». Для прикладу науковець наводить наступні цифри: 27 статей, що були матеріалом дослідження, містили більше 50 % пасивних конструкцій. У трьох статтях розділ «Методи» був написаний з використанням виключно пасивних конструкцій. Ще 10 статей містили 40 % пасивних конструкцій (Leong, 2014).

Проаналізувавши аргументи вчених з різних таборів, автори статті дійшли висновку, що суперечка точиться не навколо вживання пасиву як такого, а швидше торкається проблеми його неправильного використання тими, для кого англійська не є рідною мовою.

Викладачі-практики знають з власного досвіду, наскільки складним для засвоєння є цей матеріал, адже він торкається і суто граматичних питань (правила побудови пасивних форм, вживання конструкцій з «прихованим» пасивом), і стилістичних особливостей (розмовний/ академічний дискурс), а також комунікативних аспектів функціонування пасивних структур (комунікативна перспектива речення, логічний наголос, паузація) (Черняховская, 1976). Саме останнє викликає найбільші труднощі як при читанні / розумінні англомовних текстів, так і при їх перекладі англійською мовою.

Мета статті – розглянути та систематизувати основні складності на рівні граматики, синтаксису, стилістики та прагматики, з якими стикаються ті, хто вивчає англійську як другу мову, зокрема її вживання у науковому дискурсі, а також запропонувати методологічні поради щодо їх подолання. **Матеріалом** дослідження є англомовні наукові статті фахових часописів та настанови у різних предметних галузях. **Предметом** дослідження є граматична категорія пасивний стан у сучасному англомовному науковому письмовому дискурсі, а **об'єктом** – вивчення та систематизація типів пасивних речень у сучасному англомовному науковому письмовому дискурсі з метою визначення основних «пасток» при аналізі та перекладі наукової фахової літератури не носіями англійської мови. Актуальність статі полягає у тому, що вона висвітлює ті аспекти цієї теми, яким у методичній літературі приділяється недостатньо уваги, у тому числі стилістичні та прагматичні особливості вживання пасивних конструкцій, а також пропонує шляхи ефективного викладання даної теми.

Як було зазначено раніше, цілковите уникнення пасиву є неможливим, адже він є характерною рисою наукового дискурсу. Більше того, трапляються випадки, коли активний стан позбавляє речення чіткості та ясності й суперечить ustalеним нормам фразеології. Імовірно, складність викладання теми «Пасивні конструкції» зумовлена тим, що вони є одним з прийомів «хеджінгу» в науковому академічному дискурсі. За К. Гайлендом (Hyland, 1998) «хеджінг» у академічному дискурсі, який є досить складним з точки зору прагматики, означає що твердження ґрунтується на аргументації можливості/вірогідності, а не на конкретному знанні, що дає читачу змогу

оскаржити її або не погодитись із нею» (Hyland, 1998), а відтак брати участь у діалозі, «почуваючись розумним співбесідником із відкритою позицією» (Hyland, 1996).

Доречне та правильне вживання різних прийомів «хеджингу» є великою проблемою при викладанні іноземної мови. Опанувати тонкі нюанси подачі тверджень у науковому дискурсі часто є надскладним завданням навіть для тих слухачів, які володіють граматикою та лексикою на високому рівні. Часто вони побоюються, що хеджинг зробить їхні аргументи менш переконливими, та хибно вважають, що писемний науковий дискурс має бути лінійним та прямим. Як наслідок, ті, для кого англійська є другою мовою, стають настільки «прямими» в англійській академічній прозі, що носіям мови це здається недоречним (Kim and Lim, 2015). Дж. Вішнофф (Wishnoff, 2000) зазначає, що ця «прямота» заважає слухачам як передавати, так і правильно розуміти зміст висловлення.

Оскільки вищенаведені твердження ще раз підкреслюють важливу роль пасивних конструкцій у англомовному науковому писемному дискурсі, можна зробити висновок, що вживання пасиву сприяє створенню якісного та грамотного наукового тексту. Таким чином, на думку авторів, ця тема має подати чільне місце у викладанні англійської для науковців.

Отже розглянемо труднощі вживання пасивних конструкцій з методичної точки зору на матеріалах фахових наукових видань та керівних настанов. Зазначимо також, що переклад речень пропонується в першу чергу з методологічною метою показати структурні перетворення та особливості вживання пасиву в обох мовах і не є єдино можливим варіантом.

1. Логічний зв'язок між підметом та присудком у пасивному та активному реченні.

З точки зору логічних зв'язків між членами речення підмет пасивного речення є логічним додатком присудка.

Приклад:

In his recent article, the author proposed a new model to interpret the phenomenon. У своїй останній статті автор запропонував (*запропонувати кого/що?*) нову модель для пояснення цього явища.

A new model to interpret the phenomenon was proposed in the article. У статті було запропоновано (*запропонували кого/що?*) нову модель для пояснення цього явища.

Починаючи аналіз пасивних речень, корисно встановити цей логічний зв'язок, оскільки саме він допомагає зрозуміти фразу. Нерідко слухачі, не знаючи цієї особливості, орієнтуються на підмет як на суб'єкт, який активно виконує дію (тобто в їх перекладі він стоїть у називному відмінку), що часто призводить до повного викривлення смислу речення. Щоб уникнути таких помилок, ми пропонуємо слухачам, на прикладах вживання найбільш частотних в академічному дискурсі дієслів, методичні зауваги, які фокусують їхню увагу на таких труднощах. Серед них: *allow, ask, assist, avoid, address sth, discuss, give, inform, neglect, precede, treat, promise, recommend, omit, show* тощо.

Приклад:

The debate was preceded by a survey of 40 scientists who were invited to describe how awful our lives would be if the «precautionary principle» had been allowed to prevail in the past (Colin Tudge Biologist and Writer, 2014) (*передувати комусь? чому?*) Обговоренню передувало опитування 40 науковців, яких попросили описати, яким жакливим було б наше життя, якби раніше дозволили широко застосовувати «принцип запобіжних заходів». (або: Перед обговоренням було проведено опитування 40 науковців. Їх попросили розповісти про те, яким жакливим було б наше життя, якби в минулому дозволили широко застосовувати «принцип запобіжних заходів».)

This problem was avoided in 2004, but unfortunately, on that occasion, the volume of sand available behind the dam was too low to rebuild the sandbanks (smithsonian.com, 2008) (*уникати кого? чого? / відвертати кого? що?*) Цю проблему вдалося відвернути у 2004 році, але, на жаль, у той час піску за дамбою було занадто мало, аби відновити піщану берегову лінію.

A final set of recommendations was presented, discussed, and voted upon during the consensus session (Cardoso, Costa and Senkus, 2016) (*представляти кого? що?; обговорювати кого? що?; голосувати за кого? за що?*) На консенсусному засіданні було представлено, обговорено та проголосовано останню збірку рекомендацій.

При перекладі англійських речень, у яких присудок виражений одним із наведених вище дієслів у пасивному стані, підмет в українській мові стоїть у *непряму* (або називному) відмінку.

Це особливо важливо пам'ятати в тих випадках, коли підмет в англійському реченні виражений займенником (зверніть увагу, в особовій формі – I, he, she, it, we, they, you). В українській мові він змінюється на *непряму* форму – мені, тобі (вам), тобою, вас, йому, їй, нам, нас, їм та ін.

Приклад:

Methods of selecting informants depended upon the distribution of traditional practitioners having sound knowledge. They were requested to collect specimens of the plants they know or to show the plant species on site (Vijayakumar et al., 2016) (*просити кого?*) Методи вибору інформаторів залежали від місця знаходження добре обізнаних людей, які використовують на практиці методи народної медицини. Їх попросили зібрати зразки рослин, які вони знають, або показати ці види рослини на місці.

2. Наявність /відсутність прийменника в англійській та українській мовах. Логічний наголос та паузація.

а) Помилки часто виникають і при перекладі на англійську з української, коли українське речення (ядерна його частина) розпочинається з прийменника. Наведемо декілька прикладів таких дієслів, які приєднують додаток за допомогою прийменника:

agree on (upon) – домовлятися про, *deal with* – мати справу з; *do away with* – відмовлятися від, покінчити з; *insist on* – наполягати на, *object to* – заперечувати, бути проти; *refer sb to sth* – відсилати когось до чогось, *refer to*

sth – посилається на, *rely on* – покладатися на, *think of/about* – думати про, *depend on* – залежати від, *report on* – повідомляти про, *substitute for* – підставляти замість, замінити на; *arrive at* – приходити до (висновку), *give up* – відмовлятися від, *look at* – дивитися на, тощо.

Зауважимо, що таким англійським дієсловом із прийменниками відповідають українські дієслова, які також приєднують додаток за допомогою прийменника. Важливо пам'ятати, що при перекладі прийменник потрібно ставити перед словом (групою слів), які виступають у ролі підмета в англійському реченні.

Potential confounding by such variables should have been dealt with ^ in the design of the study by matching or analysis (International Agency for Research on Cancer, 2017) (*мати справу з ким? чим?*) – (*З потенційним змішуванням треба було мати справу...*) У дизайні дослідження слід було уникнути потенційного змішування цих змінних шляхом визначення відповідності або аналізу.

б) Варто зупинитися ще на одному важливому моменті, що виникає в таких ситуаціях, а саме правильній паузі та наголосі при вимові.

Зверніть увагу на те, що *логічну паузу* (^) при читанні англійських речень із даними дієсловами потрібно робити після прийменника, тому що його логічний додаток не розміщується далі (як це відбувається в активному стані), а стоїть на початку речення як формальний підмет. Порівняйте:

Readers are requested to communicate any errors to the Section of IARC Monographs, so that corrections can be reported on ^ in future volumes (International Agency for Research on Cancer, 2017) (Readers – формальний підмет і логічний додаток головного речення, *corrections* – формальний підмет і логічний додаток підрядного речення мети) Читачів просять надсилати повідомлення про будь-які помилки до розділу «Монографії IARC» для того, щоб надати змогу повідомляти про виправлення у наступних виданнях.

Зазначимо також, що наголос падає не на прийменник, а на дієслово (*reported*).

Ці зауваження мають особливе значення, коли науковець робить доповідь, оскільки невірний логічний наголос (або його відсутність) позначається на сприйнятті інформації тими, хто слухає (Лещенко, 1988).

в) Наступна група це англійські дієслова, що приєднують додаток за допомогою прийменника. В українській мові їм відповідають дієслова без прийменника. Наприклад:

account for – пояснювати, *allow for* – враховувати, *bring about* – здійснювати, обумовлювати, викликати, *comment on* – тлумачити, коментувати, *touch on/upon* – торкатися, (стосуватися теми), *adhere to* – дотримуватися (документа), *provide for/with* – забезпечувати (кого-небудь чим-небудь), *call on/upon* – закликти, *look for* – шукати, відшукувати.

Приклад:

In the subsequent analysis, an average annual for PM for each city was created; thus temporal variation was accounted for (International Agency for Research on Cancer, 2017) (*враховувати кого?що?*) У подальшому аналізі було визначено

середній рівень твердих домішок у атмосфері для кожного міста; таким чином було враховано часові коливання.

г) Дієслова цієї групи в англійській мові приєднують додаток без прийменника, а в українській прийменник є. Наприклад:

affect/influence – впливати на, *answer* – відповідати на, *approach* – підходити до, *attend* – бути присутнім на, *follow** – іти за; наслідувати (приклад); використовувати (метод), *join* – приєднуватися до, *watch* – стежити за, спостерігати за, *address sb* – звертатися до, *penetrate* – проникати до, *refuse* – відмовлятися від, *need* – мати потребу в, *encounter* – стикатися/зустрічатися з, *face* – стояти перед.

Приклад:

However, in most locations of the world that are influenced by anthropogenic emissions of SO₂, emissions from natural sources are usually much lower than anthropogenic emissions. (International Agency for Research on Cancer, 2017) Проте у більшості місць у світі, на які впливають антропогенні викиди SO₂, викиди з природних джерел набагато менші за антропогенні.

As noted above, sulphate is affected more by the outdoor air pollution than by indoor sources (*впливати на кого/що? – на сульфат*) Як було зазначено вище, на сульфат більше впливає зовнішнє забруднення повітря, ніж внутрішні джерела.

Робити переклад часто доцільно, не змінюючи порядок слів (в даному випадку починати треба з прийменника), оскільки комунікативний фокус падає саме на цю групу слів.

Варто окремо зупинитися на дієслові *follow*, яке має декілька значень, що створює додаткові труднощі при його перекладі:

– *іти за (після, впливати з, призводити до)*

A statement that there is sufficient evidence is followed by a separate sentence that identifies the target organ(s) or tissue(s) where an increased risk of cancer was observed in humans (International Agency for Research on Cancer, 2017). За твердженням про наявність достатньої доказової бази йде окреме речення, котре визначає цільові органи або тканини, в яких спостерігали підвищений ризик розвитку раку. (або: Окреме речення, котре визначає цільові органи або тканини, в яких спостерігали підвищений ризик розвитку раку, йшло за твердженням про наявність достатньої доказової бази.)

– *стежити за*

The rats in group 2, group 3, and group 4 were further followed for a total of 122 weeks, at which time all of the rats had died or were killed (International Agency for Research on Cancer, 2017). За щурами у групах 2, 3 і 4 далі *спостерігали* протягом 122 тижнів, за цей час всі щури померли або були вбиті.

– *використовувати, застосовувати, дотримуватись*

The recommendations of the lab chief are strictly followed by all the workers. Рекомендацій начальника лабораторії строго дотримуються всі її працівники.

д) Остання група – це словосполучники, які складаються із дієслова та іменника, такі як:

pay/give attention to – приділяти увагу, *draw/call attention to* – звертати (чиюсь) увагу на, *make mention of* (to mention sth) – згадувати, *make reference to* (to refer to sth) посилається на, *make use of* (to use sth) – використовувати, *make allowance for* – враховувати, (to allow for sth), *exercise influence on* – впливати на (to influence sth), *place emphasis on* – підкреслювати (to emphasize sth), *make emphasis of* – підкреслювати (to emphasize sth), *take account of* – враховувати, *take advantage/opportunity of* – використовувати, враховувати, користатися нагодою, *take notice/note of* – відзначати, звертати увагу на, *make (an) effort to do sth** – намагатися, докладати зусиль, *make attempt to do sth** (to attempt to do sth) – намагатися, робити спробу, *take steps /measures to do sth** – вживати заходів, *give consideration to* (to consider sth) – розглядати, *make contribution to* (to contribute to sth) – робити вклад, сприяти, *give account of* – брати до уваги, враховувати, *make provision for* – вживати заходів, передбачати, *find fault with* – знаходити помилки в/у, *lose sight of* – зникати з очей, втрачати з поля зору, *make allusion to* – натякати на, *put an end to* – покласти край, *show preference to* – віддавати перевагу.

Дані дієслівні комбінації утворюють складний присудок і дають можливість побудувати два варіанти пасивного речення. Розглянемо ці можливості на прикладі трансформування активного речення в пасивне.

In the current research we *make use of* advanced technologies. (In the current research we *use* advanced technologies.) У цьому дослідженні ми *використовуємо* передові технології.

У виразі *to make use of* є додаток – *use* (будемо його називати мікрододатком). У реченні в цілому теж є свій додаток – *advanced technologies* (будемо його називати макрододатком). Оскільки в реченні є два додатки (*use* і *advanced technologies*), існує дві можливості побудови пасивного речення:

- підмет англійського пасивного речення – мікрододаток *use*: *Use is made of advanced technologies in the current research* (обставинний елемент in the current research можна поставити як на початок речення, так і на кінець);

- підмет англійського пасивного речення – макрододаток *advanced technologies*: *Advanced technologies are made use of ^ in the current research.* (*Advanced technologies are used in the current research.*) У цьому дослідженні застосовуються передові технології. Підкреслимо, що при читанні англійського речення потрібно враховувати логічну паузу після прийменника.

У трьох виразів, позначених (*), можливий тільки один варіант побудови пасивного речення, тому що в реченні з ними є лише один додаток – на мікрорівні (*effort, attempt, steps*).

They make effort to stabilize the situation. (Effort is made to stabilize the situation.) Вони докладують зусиль для того, щоб стабілізувати ситуацію (для стабілізації ситуації / для стабілізуваня ситуації).

3. Комунікативна перспектива речення.

На цій проблемі варто зупинитися окремо. Відомо, що розповідне речення будується за принципом «від відомої інформації – до нової». Комунікативний фокус (нова інформація) в обох мовах, українській та англійській, міститься

наприкінці, а не на початку речення. Проте в англійській мові є можливість поставити нову інформацію на початку речення. Це робиться за допомогою використання іменника з невизначеним артиклем (*a/an*) або без артикля (Бреус, 1998). Якщо речення звучить, мовець голосом може виділити цю нову інформацію, зробивши на ній наголос. Але в письмовому тексті такої можливості немає, тому важливо знати прийоми, які дозволяють автору вказати на нову інформацію в реченні, що надасть можливість при перекладі використати правильний порядок слів. У цьому сенсі пасивні конструкції відіграють свою важливу роль. Як зазначено вище, в англійській мові є можливість розмістити фокус на початку речення, вживши неозначений / нульовий артикль. Це можна зробити, використавши пасивну конструкцію:

Розглянемо декілька прикладів.

An improvement over this initialization approach, called `kmeans++`, has been proposed by Arthur and Vassilvitskii (2007), which offers improvements in both speed and accuracy (Anon, 2017) Артуром та Васильвітським (2007) було запропоновано покращення даного методу ініціалізації, який називається `kmeans++`, котре пропонує поліпшення швидкості та точності.

A series of guidelines were discussed and agreed upon, based on the most up-to-date evidence, and can be used to guide treatment decision-making in diverse health-care settings globally. (Cardoso, Costa and Senkus, 2016)

Неправильний переклад:

Серія керівних принципів обговорювалася та узгоджувалася на підставі найсучасніших доказів, що можна використовувати для керування прийняття рішень щодо лікування в різних установах охорони здоров'я в усьому світі.

Правильний переклад:

На підставі найсучасніших доказів *обговорювалася та узгоджувалася серія керівних принципів*, які можна використовувати для керування прийняття рішень щодо лікування в різних установах охорони здоров'я в усьому світі.

Коли подібне речення треба перекладати українською, то починати переклад за прямим порядком слів неможливо (на другу частину теми *based on the most up-to-date evidence* таким чином падає наголос, що робить її ремую). Необхідно перебудувати його, почавши з кінця, з теми (відомої інформації – *were discussed and agreed upon*, – причому на першому місці повинна стояти обставина *based on the most up-to-date evidence*). Це саме ті ситуації, коли виникають значні труднощі.

Загальновідомо, що сьогодні найліпшими помічниками перекладачів стали машинні перекладачі, оскільки вони економлять час та полегшують пошук відповідників у мові перекладу. Однак, ми радимо вкрай обережно використовувати цей ресурс саме через те, що машина часто хибно сприймає логічні зв'язки у реченні та не може врахувати тонких стилістичних розбіжностей у побудові українського та англійського речення. Через це, на жаль, імовірність правильного перекладу речень з пасивними конструкціями машинним перекладачем є досить низькою. Схожі проблеми виникають і при перекладі на англійську.

Приклад:

У статті аналізуються нові характеристики цього явища. Підкреслений фрагмент є комунікативним фокусом, який, за правилами розташування смислових елементів (синтагм) в українській мові, стоїть у кінці речення. Щоб зберегти ту саму позицію фокусу, речення можна перекласти наступним чином:

The article analyzes new characteristics of this phenomenon. In the article, we analyze new characteristics of this phenomenon. The author analyzes new characteristics of the phenomenon in this article.

В останньому варіанті комунікативний фокус (рема) розташований між двома елементами теми (*the author analyzes* та *in this article*). У такій ситуації важливо знати, що інтонаційний малюнок у другому та третьому варіантах різний (в третьому варіанті інтонація падає відразу після комунікативного фокуса).

4. «Прихований пасив».

«Прихованим пасивом» ми називаємо всі випадки вживання Ved₃-форм (в якості атрибута, в дієприслівникових зворотах, як частина складеного присудка (to be + пасивний інфінітив), у модальному сполученні (to be + пасивний інфінітив). (Калюжна та Якимчук, 2012). Розглянемо труднощі, що виникають у процесі аналізу та перекладу таких форм.

Ved₃-форми та рекомендації щодо їх розуміння та перекладу

Ved₃ (атрибут) + N або N + Ved₃ (атрибут)

Означення (лівостороннє та правостороннє) Лівостороннє складається з одного слова, а от правостороннє може бути як у складі атрибутивного зворота, так і одне слово. Труднощі виникають, коли правостороннє означення складається з одного слова, тому що зазвичай воно сприймається як активний присудок.

The proposals submitted (Ved₃) were thoroughly discussed (Kelling, 2009).
Запропоновані пропозиції було ретельно розглянуто.

Структурний і смисловий аналіз конче потрібен у ситуації, коли збігаються дві форми Ved, тому що одна з них – активний присудок в Past Simple (Ved₂), а друга – пасивне означення (Ved₃). Порівняйте:

The defects discovered (= that were discovered, Ved₃) complicated (Ved₂) further investigation (Raine, 2013). Виявлені дефекти (дефекти, що було виявлено) ускладнювали процес подальшого дослідження.

N + (Ved₃-атрибутивний зворот)

Приклад:

The present study summarizes the guidelines developed at ABC2 (International Agency for Research on Cancer, 2017). Дане дослідження підсумовує настанови, вироблені на ABC2.

The type of systemic therapy is similar to the one used in the (neo)adjuvant setting, with anthracycline and taxanes as the backbone of the chemotherapy regimes (International Agency for Research on Cancer, 2017). Тип системної терапії є подібним до того, котрий використовується при проведенні

(нео)адьювантного лікування, причому основними компонентами схеми хіміотерапії є антрациклін та таксани.

Перекладати можна підрядним реченням або дієприкметниковим зворотом. Перед тим, як приступити до перекладу, ми дуже радимо провести трансформацію – розгорнути цей зворот у підрядне атрибутивне речення. Це дасть можливість побачити пасивний присудок і встановити логічний зв'язок з головним реченням.

«Розірваний присудок»

Ved₃ + (обставинний елемент) + to be (is / are / was / were) + Subject

Приклад:

Adopted here is the hierarchical display strategy, with the following IP network being an example (ScienceDirect, 2016) Тут прийнято ієрархічну стратегію відображення, прикладом якої є IP-мережа.

Без структурної трансформації тут також не обійтись. Починати переклад зручно із обставинного елемента + повна форма присудка (to be + Ved₃) + група підмета (S). За допомогою такого прийому зручно перекладати речення з навантаженою підметовою групою, де вона є комунікативним фокусом, тому що вся ця група переходить у кінцеву позицію з логічним на ній наголосом.

Як елемент складного додатка

S + V + N + Ved₃

Приклад:

Some researchers consider these phenomena studied definitively, so no further investigation is necessary (International Agency for Research on Cancer, 2017) Деякі дослідники вважають, що дані явища вже повністю вивчені, і подальший їх аналіз не є необхідним.

Радимо обов'язкову трансформацію складного додатка в підрядне додаткове речення, що дасть можливість виявити пасивний присудок. Перекладати теж підрядним реченням.

Обставина (причина, умова, час)

Ved₃ + S + V

Confirmed (Ved₃) by other written sources, the data (S) can be regarded (V) as reliable. (Weimer and Vining, 2015). Після того, як (оскільки) ці дані були підтвержені в інших письмових джерелах, їх можна вважати надійними. (Будучи підтвердженими ...).

Така конструкція не сприймається однозначно, якщо не зробити смислового аналізу, адже вона схожа на початок структури з «розірваним присудком». Треба звернути увагу при аналізі на те, що після неї при «розірваному присудку» буде стояти перша частина присудка всього речення; якщо ж це обставинний зворот, після нього іде підмет усього речення. Необхідний також і структурний аналіз – трансформація звороту у відповідне (причина, час, умова) підрядне речення. Тоді стає зрозуміло, що форма Ved – це частина пасивного присудка підрядного речення обставини. Перекладати можна підрядним реченням або дієприслівниковим зворотом.

Схожі випадки спостерігаються і в наступних зворотах.

(with/without) N + Ved₃ + S + V

(With) Many relevant academic departments (N) eliminated (Ved₃) and the world (N) faced (Ved₃) with new challenges, the need (S) for Earth and space scientists has grown (V) considerably (Blau and Meyer, 2014). Оскільки (Враховуючи той факт, що) багато дослідницьких відділів скасовано, а світ стоїть перед новими складними проблемами, необхідність у дослідниках Землі й космосу значно зростає.

Перекладати радимо підрядним реченням або дієприслівниковим зворотом (оскільки /враховуючи той факт, що ...)

S + V + (,with/without) N + Ved₃

Significant progress (S) has been made (V) in the area, with new evidence (N) obtained (Ved₃) and new tools (N) developed (Ved₃). (American Geographical Union, 2016). У даній галузі відзначаються значний прогрес; при цьому отримана нова інформація й розроблені нові прилади.

The region (S) remains (V) dangerous, with the water sources (N) polluted (Ved₃) and contaminated (Ved₃) (American Geographical Union, 2017). Цей регіон залишається небезпечним, оскільки водні джерела забруднені та заражені.

Перекладати можна реченням супровідного характеру (... при цьому/причому/і ...); підрядним реченням (причини).

Безумовно, наведені вище приклади не охоплюють усіх віддітків та нюансів пасивних конструкцій, але вони принаймні ілюструють їхню значущість.

Наука завжди була, є і буде інтелектуальною сферою, яка не визнає спрощення. Тому якість «кінцевого продукту» роботи науковця – наукової статті чи монографії – напряму залежить від рівня володіння ним мовою. Звісно, в умовах появи єдиного спрощеного варіанту англійської мови, з її тенденцією до передачі перш за все суті, а не всієї палітри мовних засобів, пасив видається аж надто складним. З іншого боку, представлений матеріал наочно підтверджує той факт, що коректність вживання пасивних конструкцій в англомовному науковому дискурсі значною мірою впливає на розуміння, сприйняття та логіку побудови письмового тексту.

Отже ми вважаємо, що пасивному стану слід відводити чільне місце у викладанні англійської мови не лише як суто граматичної теми, а й приділяти належну увагу стилістичним та прагматичним аспектам його функціонування.

Література

1. Бреус, Е. (1998). *Основы теории и практики перевода с русского языка на английский*. Москва: Изд-во УРАО.
2. Калюжна, В. and Якимчук, М. (2012). *A Science Reader's Guide*. Київ: Карбон ЛТД.
3. Лещенко, М. (1988). *Виртуальный и актуальный аспекты предложения*. Минск: Высшая школа.
4. Черняховская, Л. (1976). *Перевод и смысловая структура*. Москва: Международные отношения.
5. American Geographical Union (2016). *Transactions*, 89 (51).
6. American Geographical Union (2017). *Transactions*, 77 (40).
7. Anon (2017). *Casualty Actuarial Society*. Retrieved from <http://www.casact.org/pubs/index.cfm?fa=monographs>.

8. Blau, P. and Meyer, M. (2014). *Bureaucracy in Modern Society*. New York: Random House.
9. Cardoso, F., Costa, A. and Senkus, E. (2016). *3rd ESO–ESMO International Consensus Guidelines for Advanced Breast Cancer (ABC 3)*. [ebook] Oxford University Press. Retrieved from http://oncolife.com.ua/doc/esmo/ESMO_Advance_breast_cancer.pdf.
10. Colin Tudge Biologist and Writer. (2014). *When will scientists engage in serious debate?* Retrieved from Available at: <http://www.colintudge.com/articles/article03.php>.
11. Day, R. and Sakaduski, N. (2011). *Scientific English: A Guide for Scientists and Other Professionals* (3rd ed.). Santa Barbara: Greenwood.
12. Day, R. and Gastel, B. (2012). *How to Write and Publish a Scientific Paper* (7th ed.). Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.
13. Hyland, K. (1996). Writing without conviction? Hedging in Science Research Articles. *Applied Linguistics*, 17(4), 433–454.
14. Hyland, K. (1998). Boosting, hedging and the negotiation of academic knowledge. *Machine Learning ECML-98*, 349–382. Chemnitz, Germany: Springer.
15. International Agency for Research on Cancer. (2017). *Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans*. Retrieved from <http://monographs.iarc.fr>.
16. Kelling, D. (2009). *Management in Government*. London, George Allen and Unwin Ltd.
17. Kim, L. and Lim, J. (2015). Hedging in Academic Writing – A Pedagogically – Motivated Qualitative Study. *7th World Conference on Educational Sciences*, 600–607. Athens, Greece: Novotel Athens Convention Center.
18. Leong, P. (2014). The passive voice in scientific writing. The current norm in science journals. *Journal of Science Communication*, 13, 1–13.
19. Millar, N., Budgell, B. and Fuller, K. (2013). Use the active voice whenever possible: The impact of style guidelines in medical journals. *Applied Linguistics*, 34(4), 393–414.
20. Rainy, H. (2016). *Understanding and Managing Public Organizations*. San Francisco: Jossy-Bass Publications.
21. ScienceDirect. (2016). *AASRI Procedia*. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/journal/22126716/7?scd=1>.
22. smithsonian.com (2008). *Flooding the Grand Canyon*. Retrieved from <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/flooding-the-grand-canyon-180940866>.
23. Vijayakumar, S., Harikrishnan, J., Prabhu, S., Morvin Yabesh, J. and Manogar, P. (2016). Quantitative Ethnobotanical Survey of Traditional Siddha Medical Practitioners from Thiruvavur District with Hepatoprotective Potentials through In Silico Methods. *Achievements in the Life Sciences*, 10, 19.
24. Weiner, D. and Vining, A. (2015). *Policy Analysis: Concepts and Practice* (2nd ed.). New York, Prentice Hall.
25. Wishnoff, J. (2000). Hedging your bets: L2 learners' acquisition of pragmatic devices in academic writing and computed-mediated discourse. *Second Language Studies*, 19(1), 119–148.

References

1. Breus, E. (1998). *Osnovy teorii i praktiki perevoda s russkoho iazyka na anhliiskii*. Moskva: Izd-vo URAO.
2. Kaliuzhna, V. and Yakymchuk, M. (2012). *A Science Reader's Guide*. Kyiv: Karbon Ltd.
3. Leshchenko, M. (1988). *Virtualnyi i aktualnyi aspekty predlozheniia*. Minsk: Vysshaia shkola.
4. Cherniakhovskaia, L. (1976). *Perevod i smyslovaia struktura*. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniia.
5. American Geographical Union (2016). *Transactions*, 89 (51).
6. American Geographical Union (2017). *Transactions*, 77 (40).
7. Anon (2017). *Casualty Actuarial Society*. Retrieved from <http://www.casact.org/pubs/index.cfm?fa=monographs>.
8. Blau, P. and Meyer, M. (2014). *Bureaucracy in Modern Society*. New York: Random House.
9. Cardoso, F., Costa, A. and Senkus, E. (2016). *3rd ESO–ESMO International Consensus Guidelines for Advanced Breast Cancer (ABC 3)*. [ebook] Oxford University Press. Retrieved from http://oncolife.com.ua/doc/esmo/ESMO_Advance_breast_cancer.pdf.
10. Colin Tudge Biologist and Writer. (2014). *When will scientists engage in serious debate?* Retrieved from <http://www.colintudge.com/articles/article03.php>.
11. Day, R. and Sakaduski, N. (2011). *Scientific English: A Guide for Scientists and Other Professionals* (3rd ed.). Santa Barbara: Greenwood.

12. Day, R. and Gastel, B. (2012). *How to Write and Publish a Scientific Paper*. 7th ed. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.
13. Hyland, K. (1996). Writing without conviction? Hedging in Science Research Articles. *Applied Linguistics*, 17(4), 433–454.
14. Hyland, K. (1998). Boosting, hedging and the negotiation of academic knowledge. *Machine Learning ECML-98*, 349–382. Chemnitz, Germany: Springer.
15. International Agency for Research on Cancer. (2017). *Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans*. Retrieved from <http://monographs.iarc.fr>.
16. Kelling, D. (2009). *Management in Government*. London, George Allen and Unwin Ltd.
17. Kim, L. and Lim, J. (2015). Hedging in Academic Writing – A Pedagogically – Motivated Qualitative Study. *7th World Conference on Educational Sciences*, 600–607. Athens, Greece: Novotel Athens Convention Center.
18. Leong, P. (2014). The passive voice in scientific writing. The current norm in science journals. *Journal of Science Communication*, 13, 1–13.
19. Millar, N., Budgell, B. and Fuller, K. (2013). Use the active voice whenever possible: The impact of style guidelines in medical journals. *Applied Linguistics*, 34(4), 393–414.
20. Rainy, H. (2016). *Understanding and Managing Public Organizations*. San Francisco: Jossey-Bass Publications.
21. ScienceDirect. (2016). *AASRI Procedia*. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/journal/22126716/7?sdc=1>.
22. smithsonian.com (2008). *Flooding the Grand Canyon*. Retrieved from <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/flooding-the-grand-canyon-180940866>.
23. Vijayakumar, S., Harikrishnan, J., Prabhu, S., Morvin Yabesh, J. and Manogar, P. (2016). Quantitative Ethnobotanical Survey of Traditional Siddha Medical Practitioners from Thiruvavur District with Hepatoprotective Potentials through In Silico Methods. *Achievements in the Life Sciences*, 10, 19.
24. Weiner, D. and Vining, A. (2015). *Policy Analysis: Concepts and Practice* (2nd ed.). New York, Prentice Hall.
25. Wishnoff, J. (2000). Hedging your bets: L2 learners' acquisition of pragmatic devices in academic writing and computed-mediated discourse. *Second Language Studies*, 19(1), 119–148.